

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Saurén, Kirsi; Karjalainen, Merja; Rautiainen, Anne Mari; Eskola, Päivi; Tapola-Tuohikumpu, Sirpa

Title: Käytäntö kohtaa teorian : Avoimen yliopiston virtuaalinen kampus

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Koulutuksen tutkimuslaitos ja kirjoittajat, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Saurén, K., Karjalainen, M., Rautiainen, A. M., Eskola, P., & Tapola-Tuohikumpu, S. (2020). Käytäntö kohtaa teorian : Avoimen yliopiston virtuaalinen kampus. In A. Virtanen, J. Helin, & P. Tynjälä (Eds.), *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (pp. 57-62). Koulutuksen tutkimuslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8414-4>

aiheuttamien kokemusten purku ja reflektio olisivat olleet ensiarvoisen tärkeitä.

Riittävän perusteellinen reflektio – joko osana opetustilannetta tai kurssin jälkeen esimerkiksi kirjallisesti toteutettu – auttaisi opiskelijoita ymmärtämään asiantuntijatyöhön oleellisesti liittyvää epävarmuutta ja omaa suhtautumistaan siihen. Näin opiskelijat voisivat harjoittaa niin epävarmuuden sietokykyään kuin tapoja käsitellä epävarmuutta turvallisessa ja tukea tarjoavassa ympäristössä osana opintojaan sen sijaan, että se tapahtuu pakon edessä ensimmäisessä haasteellisessa projektissa työelämässä, ”tilanteen ollessa päällä”.

LÄHTEITÄ

- 1 Chu, W. H., Lin, D. Y., Chen, T. Y., Tsai, P. S. & Wang, C. H. (2015). The relationships between ambiguity tolerance, learning strategies, and learning Chinese as a second language. *System*, 49(1), 1–16.
- 2 Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality*, 30(1), 29–50.
- 3 Jun, L., Qiuzhen, W. & Qingguo, M. (2011). The effects of project uncertainty and risk management on IS development project performance: A vendor perspective. *International Journal of Project Management*, 29(7), 923–933.
- 4 Taipalus, T. Seppänen, V. & Pirhonen, M. (2018). Coping with Uncertainty in an Agile System Development Course. *Journal of Information Systems Education (JISE)*, 29(2), 117–126.
- 5 Taipalus, T. Seppänen, V. & Pirhonen, M. (2020). Uncertainty in information system development: Causes, effects, and coping mechanisms. *The Journal of Systems & Software*, 168, 110655. <https://doi.org/10.1016/j.jss.2020.110655>

2.3.5 Käytäntö kohtaa teorian – Avoimen yliopiston virtuaalinen kampus

Kirsi Saurén, Merja Karjalainen, Anne Mari Rautiainen, Päivi Eskola & Sirpa Tapola-Tuohikumpu

Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto

Tausta ja toteutus

Tässä artikkelissa analysoimme Jyväskylän avoimen yliopiston aikuiskasvatustieteen aineopintojen jakson pedagogisia ratkaisuja integratiivisen pedagogiikan mallin pohjalta¹. Samalla pohdimme avoimen yliopiston aikuisopiskelijan opiskelua ja toimintaa sosiaalisella, kognitiivisella ja emotionaalisella tasolla. Opiskelija operoi virtuaalisessa ympäristössä ja laajentaa oppimisen piiriään omaan arkiympäristöönsä. Siksi voidaan väittää, ettei opiskelijoiden tarvitse jalkautua työelämään oppiakseen työelämän kannalta oleellisia taitoja, vaan niitä voidaan oppia myös avoimen yliopisto-opetuksen virtuaalisella – opiskelijan arkeen laajenevalla – kampuksella.

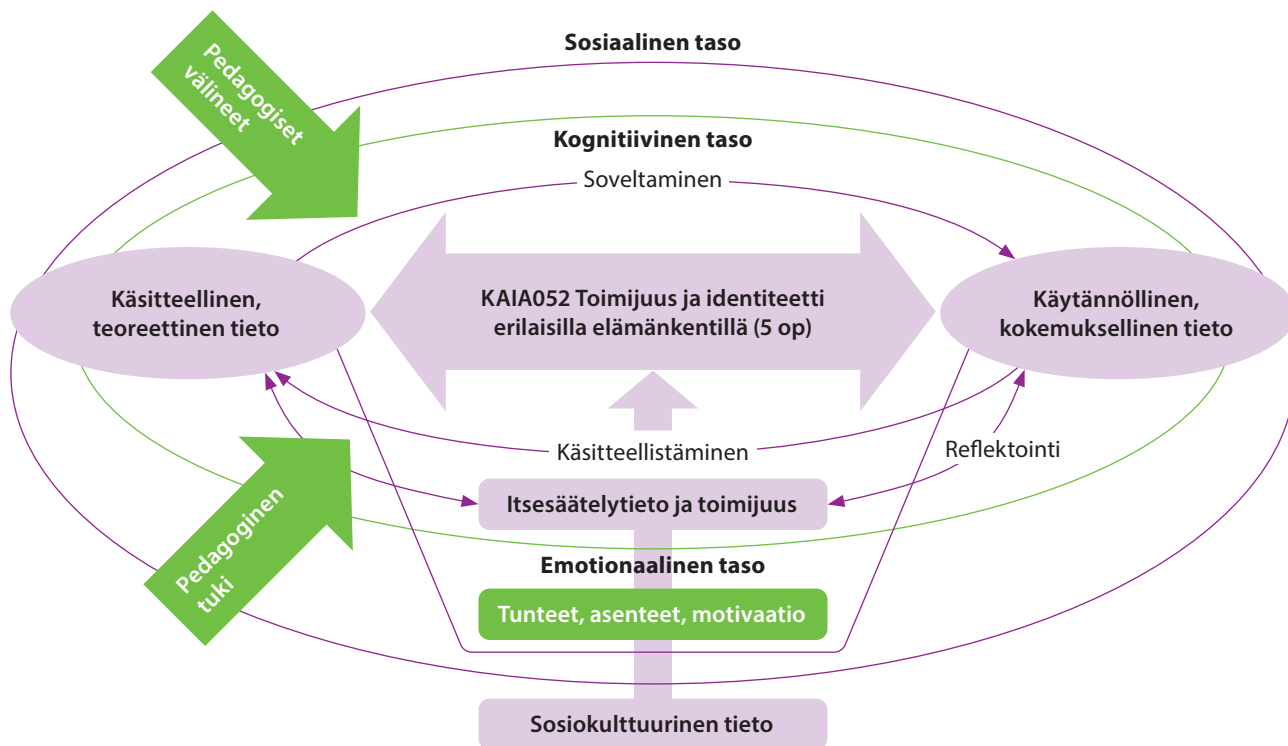
Tarkasteltavana opintojaksona on KAIA052 Toimijuus ja identiteetti erilaisilla elämänkentillä (5 op), joka on kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen aineopintokokonaisuuden aloitusjakso. Jakson osaamistavoitteet on määritelty tiedekunnan hyväksymässä opetussuunnitelmassa (OPS 2017–2020).

Opintojakson suoritettuaan opiskelija osaa:

- kuvata erilaisia toimijuutta ja identiteettiä koskevia teoreettisia näkökulmia
- tunnistaa toimijuutta erilaisissa ympäristöissä ja elämänkentillä
- tunnistaa identiteettiä ja toimijuutta erilaistavat resurssit, esimerkiksi sukupuoli, ikä, kulttuurinen tausta
- käsitteellistää omaa oppimistaan, toimijuuttaan ja identiteettiään teoreettisten näkökulmien avulla.

Tässä toteutuksessa tavoitteena on, että opiskelija innostuu sovittamaan toimijuuden teoriaa eri näkökulmista omaan arkeensa mahdollistaen paitsi toimijuuden myös itsesätelytiedon ja sosiokulttuurisen tiedon toteutumisen. Jakson suoritus tapana on kirjallinen oppimistehtävä. Oppimistehtävän tavoitteet ovat 1) teoriaan perehtyminen, 2) teorian soveltaminen, 3) reflektointi teorian avulla, 4) akateemisen kirjoittamisen perusteiden kertaaminen sekä 5) tieteellisten artikkeleiden etsiminen. Nämä tavoitteet ovat linjassa integratiivisen pedagogiikan mallin kanssa, koska tehtävässä tavoitellaan teorian soveltamista ja käytännön käsitteellistämistä (ks. kuvio 2.3). Oppimisen integroinnin haasteisiin on pyritty vastaamaan siten, että opiskelija peilaa toimijuuden perusolemusta omaan arkeensa, opiskelijana toimimiseen sekä työelämään, minkä seurauksena siihen väistämättä kiinnittyy emotionaalinen ja sosiaalinen taso.

Jakson kirjallisuus tarjoaa mahdollisuuden yksinkertaisimpienkin opiskelutapahtumien arviointiin: esimerkiksi harvemmin tulee ajatelleeksi, että kirjallisuuden valinnalla opiskelija toteuttaa omaa toimijuuttaan ja kehittää ongelmanratkaisutaitoaan. Näin tapahtuu myös, kun opiskelija etsii kirjallisuutta ja tutustuu elektronisiin lähteisiin verkkokampuksella. Opettajan on hyvä ohjata opiskelijaa näkemään teoreettisen tiedon soveltamisen paikkoja eli käytännön ja käsitteiden kohtaamista. Tässä jaksossa opettaja on ohjausluennoissaan sanoittanut lähteiden etsimisen merkityksen kertomalla, että keskeistä on tutustua siihen, miten tiedeyhteisö kustakin ilmiöstä keskustelee. Näin ollen kyse ei ole vain velvollisuudesta, koska aktiivisena toimijana etsiessään ja valitessaan lähteitä opiskelija toteuttaa toimijuuttaan ja rakentaa akateemista identiteettiään. Oppimisen ja oppimismotivaation kannalta on tärkeää ymmärtää myös opintoihin sisäänrakennettua metataitojen oppimista.

Kuvio 2.3 Toimijuuden opintojakso asetettuna integratiivisen mallin rakenteeseen²

Integratiivisen pedagogiikan mallin toteuttamista tavoitellaan opintojaksolla myös siten, että itsenäisesti suoritettava oppimistehtävä on jaettu neljään pääosaan. Kahdessa ensimmäisessä oppimistehtävän osassa opiskelija työskentelee enimmäkseen kognitiivisella tasolla. Ensimmäisenä kirjoitustehtävänä on ”Toimijuuden määrittely”. Tässä osassa opiskelija aluksi työskentelee käsitteiden äärellä. Hän opiskelee opintovaatimus kirjallisuutta ja määrittelee kirjallisuuden avulla muun muassa seuraavia asioita: mitä toimijuus tarkoittaa, miten valta liittyy toimijuuteen ja millaisia haasteita toimijuuden ilmiöön voidaan liittää? Tehtävä sisältää soveltamaan kutsuvan elementin, kun opiskelijaa pyydetään pohtimaan omaäänisesti, miten identiteettiin, toimijuuteen ja valtaan liittyvät asiat koskettavat häntä arjessa. Näin opiskelija nivoo oman kokemuksensa käsitteelliseen tietoon. Tehtävissä ja ohjeistuksessa painotetaan, että opiskelijan tulee pohdinnassaan hyödyntää kirjallisuutta näkyvästi, joten tehtävässä keskeistä on soveltaminen.

Toisen kirjoitustehtävän otsikko on ”Toimijuus ja minä”. Tässä osassa opiskelija arvioi omaan toimijuuteen ja identiteettiin liittyviä ajatuksiaan. Lisäksi opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman aineopinnoille seuraavia avustavia kysymyksiä hyödyntäen: miten opiskelupäätökseni syntyi; mitkä ovat tavoitteeni ja odotukseni opiskelun suhteen; millaisia mahdollisuuksia opinnot minulle antavat; millaisella aikataululla ja missä järjestyksessä olen suunnitellut opiskelevani; millaisia ajankäytöllisiä haasteita arkiin toimijuuteeni liittyy (opiskelu, työ, perhe, vapaa-aika)? Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää opintojen merkityksen itselleen sekä aloittamisen syyt ja seuraukset. Opinnoissa menestymisen vuoksi on myös tärkeää suunnitella opinnoissa etenemisen aikataulu. Oppimistehtävässä opiskelija voi reflektoiden pohtia turvallisesti ja realistisesti omia opiskelun aikatauluttamiseen liittyviä asioita.

Kolmannessa oppimistehtävän osassa tavoitellaan toiminnan tasojen laajentumista kognitiivisesta tasosta

kohti emotionaalista ja sosiaalista tasoa. Opiskelijan tehtävänä on analysoida ”Kolme kuvaa toimijuudesta” tutkijan roolissa. Opiskelijaa pyydetään valitsemaan valokuvia tai lehtikuvia, jotka hän analysoi toimijuuden näkökulmasta. Kuvat liitetään oppimistehtävävastaukseen. Toimijuuden analysointiin opettaja tarjoaa pedagogista tukea seuraavien ohjaavien kysymysten avulla:

”Kuvaa aluksi, millaista toimijuutta kuvassa näet: ketkä ovat toimijoita, onko asetelmassa valtasuhteita, ovatko valtasuhteet mahdollistavia vai rajaavia, mihin suuntaan toimijuuden asetelmat voivat liikkua ja kirjoita lopuksi johtopäätelmät.”

Ohjaavien kysymysten tavoitteena on havahduttaa opiskelijaa huomaamaan, että toimijuutta on kaikkialla ja että teorian avulla opiskelija pystyy sanoittamaan ja ymmärtämään sitä syvällisemmin – soveltamaan ja käsitteellistämään. Esimerkiksi kun viimeisessä osiossa analysoidaan kuvia ja niissä ilmenevää toimijuutta, kuvan äärelle pysähtyminen auttaa opiskelijaa pohtimaan toimijuuteen liittyviä valta-asetelmia. Tämä tehtäväosio ”Kolme kuvaa toimijuudesta” on saanut opiskelijoilta hyvää palautetta ja se niveltyykin väljästi voimaannuttavan valokuvan ideaan. Tämän tyyppisellä tehtävänannolla opettaja saa opiskelijan kytkemään akateemisen teorian ja käsitteellisen tiedon innostuneesti arkeen, työhön ja oppimiseen. Oppimisessa on mukana näin myös emotionaalinen taso.

Neljäntenä tehtävänä opiskelijalla on laatia ”Raportti”. Tässä vaiheessa opiskelijat kokoavat tehtävät päälukuina yhteen tiedostoon. Raportin laatimisessa tapahtuu kognitiivisella tasolla kirjoitusohjeiden soveltaminen ja annettujen ohjeiden mukaisesti tutkimusraportin muodon omaksuminen.

Kokemukset

Opintojakson nimi ”Toimijuus ja identiteetti erilaisilla elämänkentillä” on jo itsessään selkeä, mutta samalla hieman monella tavalla ymmärrettävissä, koska ter-

mi ”toimijuus” on tieteellisen määritelmänsä ohella arkikielinen. Toimijuus määritellään myös eri tieteenaloilla hieman eri tavoilla, mikä osaltaan tarjoaa haasteita termin käsittelyyn. Tämän vuoksi saattaakin käydä niin, että opiskelija tyytyy säilyttämään arkikielisen ymmärryksensä aiheesta ja operoi koko jakson kokemuksellisen tiedon pohjalta. Tämä on sinällään relevantti tiedon osa ja tuottaa uskottavan raportin, jota työstäessään opiskelija on oppinut jotain itselleen merkityksellistä. Joidenkin opiskelijoiden vastauksista huomaa, että ajatus ja kokemus toimijuudesta ovat niin arkisia, että siitä riittää kokemuspohjaista kirjoitettavaa. Jos lähdekirjallisuutta ei hyödynnetä vastauksessa, jää analyysi usein pinnalliseksi. Kun on kyse yliopisto-opinnoista, pitäisikin opiskelija saada käsitteellistämään kokemus- ja arkitietoaan teoreettisella tiedolla. Integratiivisen pedagogiikan lähtökohtana on, että nämä kaksi eri tietotyyppiä (käsitteellinen ja käytännöllinen tieto) ovat ikään kuin automaattisesti läsnä oppimistilanteessa, mutta opetuksellinen ja ohjauksellinen haaste on saada nämä vuoropuheluun.

Tällä jaksolla opettaja esittäytyy opiskelijoille ohjausluentotallenteella, joka on nähtävillä oppimisympäristössä. Hän kertoo oppimistehtävän tavoitteet ja tarkoituksen sekä valottaa hyvän vastauksen piirteitä. Samalla hän korostaa, että kaikki vastaukset ovat yksilöllisiä, koska jokainen peilaa teoriaa omaan arkeensa ja rooleihinsa kotona, työssä ja yhteiskunnassa. Innostavalla ja kannustavalla viestillä opettaja tavoittelee dialogisuutta ja emotionaalisen tason läsnäoloa, jotta varovaisimmatkin opiskelijat pääsisivät kiinni opiskeluun. Itsenäisestikin opiskelevalle aikuisopiskelijalle on tärkeää tulla kohdatuksi, joten virtuaalisella kampuksella opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tulla kuulluksi ja puheen kautta ohjatuksi.

Virtuaalikampuksella opettajan on hyvä tehdä erilaajuisia ja sisältöisiä tallenteita, jossa hän puhuu opiskelijalle. Tehtävissään opiskelijat viittaavat tallenteisiin samalla varmentuen, että niillä voidaan saavuttaa pedagogisen tuen ja dialogisuuden kokemus.

Jaksolla selkeää ja perinteisempää asiantuntijaluennotta edustaa luento ”Ammatillinen identiteetti ja toimijuus”, jossa avataan ja määritellään teoriaa. Näin tallenne pohjustaa käsitteellistä, teoreettista tietoa. Samaa tehtävää täyttävät uudenlaiset lyhyet ja tiiviit kuvituskuville varustetut tietoiskut perusaiheista ja -teemoista, kuten Toimijuus, Toimijuus ja arki sekä Toimijuus ja vähemmistö.

Ohjauksessa tallenteita käytetään laajasti. Näin varmennetaan vuorovaikutteisuuden tuntu ja opiskelijan tuki. Oppimisvaikutukset ulottuvat emotionaaliseen ja kognitiiviseen tasoon. Kun opiskelija pohtii omaa elämäänsä ja itseään eri teorioiden ja käsitteiden näkökulmasta, avaa se uusia polkuja ymmärrykselle. Näin on mahdollista havaita seikkoja, joita ei ehkä olisi pitänyt merkityksellisinä ilman teorian avulla reflektointia. Arkiset ilmiöt saavat uuden merkitystason ja tällöin mahdollistuu aikuisen oppimisen – transformatiivisen oppimisen – kannalta merkityksellinen särö ja merkitysperspektiivin muutos sekä sen kautta avaus geneeriselle oppimiskokemukselle.³

Etäopetuksen pedagogisena välineenä ja tukena voidaan pitää myös yleisohjeita oppimistehtävän kirjoittamiselle. Opettajan laatimasta tehtävänannosta käy ilmi, että opiskelijan odotetaan käyvän teorian ja käytännön vuoropuhelua tässä opintojaksossa. Tässä vuoropuhelussa virtuaalinen kampus laajenee opiskelijan sosiaaliselle tasolle. Sosiokulttuurinen tieto tulee osaksi oppimista, kun opiskelijat voivat heti toimijuuden määrittelyn jälkeen lähteä pohtimaan, miten toimijuus toteutuu heidän opinnoissaan ja elämässään.

Integratiivisen pedagogiikan näkökulmasta on arvokasta, miten opiskelijat pohtivat omaa toimijuuttaan opinnoissaan. Tällä on vaikutusta erityisesti emotionaaliseen tasolle tunteisiin, asenteeseen ja toimijuuteen. Parhaassa tapauksessa opiskelijalle muodostuu kokemus siitä, että oppijan oma kokemusmaailma on arvokas ja kognitiivisella tasolla sovellettavissa teoreettiseen tietoon.

Tärkeä osa opettajan ja oppijan vuorovaikutusta on tietysti opiskelijatöiden arviointi ja palautteet. Tämän jakson työt otetaan arvioitavaksi viikon sisällä ja mieluiten niin pian kuin mahdollista. Yhtäältä siksi, että kyetään vastaamaan virtuaaliseen dialogiin ja toisaalta siksi, että jakso on suositeltu aloitusjakso aineopinto-kokonaisuuteen. Onkin tärkeää tarjota opiskelijalle välitön palaute kirjoitelmastaan, jotta voidaan ylläpitää opintojen alkuinnostusta.

Jaksossa on ollut käytössä suuntaa antava arvioinnin pisteytys, jonka avulla opiskelija voi tarvittaessa myös syventää saamaansa palautetta, kun tehtävän arvosana määräytyy taulukossa olevan pisteytyksen avulla. Numeraalinen havainnollistaminen auttaa niitä opiskelijoita, joille sanallinen kuvaus ei ehkä aukea selkeästi. Palautetta saa pyydettyä myös puhelimitse, mutta muuten jakson kirjallinen palaute, joka noudattaa tehtävänannon ja pisteytyksen muotoa, on yksilöitävissä sen mukaan, millaisesta ohjauksesta opiskelija tehtävän perusteella hyötyy.

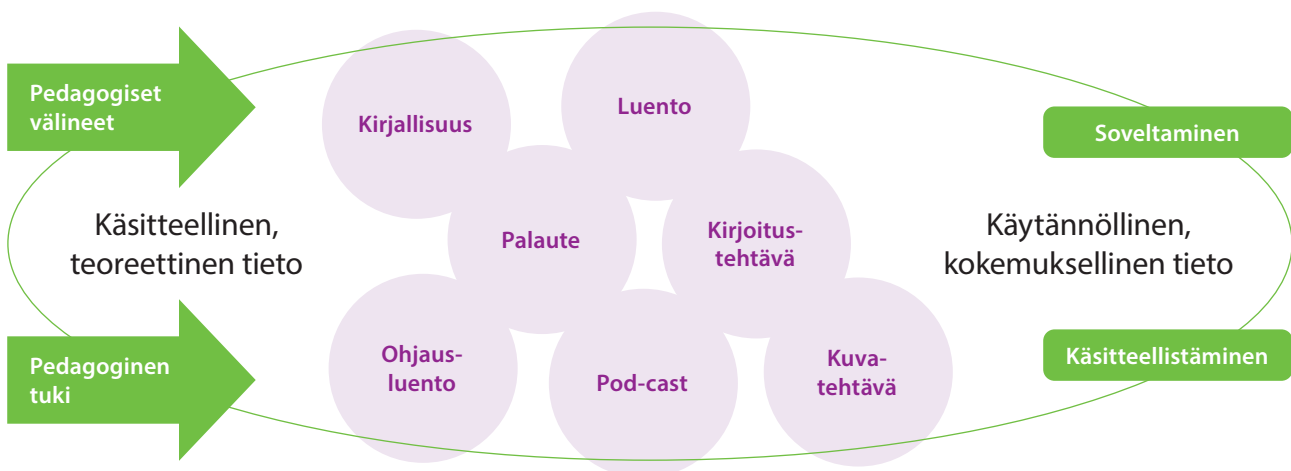
Palautteen rakenne on vakioitu pitäen sisällään aluksi kertauksen siitä, mitä opettaja oli tehtävänannossa esittänyt. Seuraavaksi käydään tehtävä kerrallaan läpi se, mikä tehtävässä oli keskeistä ja miten opiskelija oli tehtävässä suoriutunut. Palautteessa ote on onnistumi-

sia etsivä ja kannustava, kun korjattavat asiat tuodaan esiin kehityskohteina. Palautteessa pisteytys on selkeä viesti, joka vapauttaa opettajan keskittymään myönteiseen ja kannustavaan palautteeseen. Jokaisen tehtävän palautteessa korostetaan aina kognitiivisen tason merkitystä eli teorian ja käytännön vuoropuhelua. Palautteen lopussa on yleinen ohjaus, jossa kannustetaan perehtymään tarkoin viittaustekniikkaan, koska sen hallitseminen on tärkeää erityisesti myöhemmin opinnoissa. Arviointi perustuu tehtävänannossa määriteltyihin asioihin ja materiaaleihin, jotka ovat merkittävä osa opettajan virtuaalista läsnäoloa.

Jaksossa käytetyt pedagogiset välineet ja tuki on tiivistetty kuvioon 2.4.

Mitä opimme?

Johtopäätöksenä voi esittää, että oppiminen kognitiivisella, sosiaalisella ja emotionaalisen tasolla voi toteutua samanaikaisesti avoimen yliopisto-opetuksen virtuaalisessa ympäristössä, kun toteutus on suunnitelmallista ja pedagogiset välineet sekä tuki palvelevat näitä tavoitteita. Opettajan läsnäolo voi verkko-opetuksessa ja siten myös virtuaalisessa arjessa olla sen tasoista kuin opiskelijan oppiminen ohjauksellisesti

Kuvio 2.4 Koonti opintojakson pedagogisesta tuesta ja välineistä

kulloinkin edellyttää. Monesti aikuisopiskelijalla on vahva tarve ja selkeä tavoite kehittää omaa asiantuntijuuttaan, joten opiskelija on motivoitunut ongelman ratkaisuun ja integratiiviseen ajatteluun. Käsitteellistäminen ja soveltaminen ovat seikkoja, joiden osalta palautteen tarjoaminen on väistämättä merkityksellistä ja näihin merkityksellisiin kohtiin tuleekin kiinnittää huomiota suunniteltaessa pedagogisia välineitä ja tukea. Keskeinen havainto liittyy integratiivisen pedagogiikan teoriaan, jossa käsitteellinen ja käytännöllinen tieto parhaassa tapauksessa tukevat toisiaan kohti synteesinomaista oppimistulosta. Tämä on ollut ja on jatkossakin avoimen yliopiston opettajakunnan pedagogiikan kehittämishaaste.

Nyt käsillä oleva jakso painottuu vahvaan itseohjautuvuuteen, jossa opiskelija operoi virtuaalisessa ympäristössä ja laajentaa oppimisen piiriään omaan arkiympäristöönsä. Uskaliaasti voidaan sanoa, että opiskelijoiden ei tarvitse jalkautua työelämään opiakseen työelämän kannalta oleellisia taitoja, vaan niitä voidaan oppia myös avoimen yliopiston virtuaalisella – opiskelijan arkeen laajenevalla – kampuksella. Tässä samassa lähestymistavassa työelämässä toimiva opiskelija voi hyvin reflektoida arkitietoaan suhteessa teoriaan.

Vuorovaikutuksellisuus sekä tiedon virtaaminen käsitteellis-kokemuksellisessa kehässä asetuvat jatkossa selkeästi ja pysyvästi avoimen opetuksen ytimeen palvelen työelämätaitoja sekä vahvistaen niiden eettistä ja sivistyksellistä perustaa. Näin myös opiskelijoiden asiantuntijuus ja toimijuus vahvistuvat.

LÄHTEITÄ

- 1 Tynjälä, P. (2007). Integratiivinen pedagogiikka osaamisen kehittämisessä. Teoksessa H. Kotila, A. Mutanen & M. V. Volanen (toim.), *Taidon tieto* (s. 11–36). Edita.
- 2 Tynjälä, P., Heikkinen, H., & Kallio, E. (2020). Integrating work and learning in higher education and VET: A theoretical point of view. Teoksessa M. Malloch, L. Cairns, B. O'Connor & K. Evans (toim.), *The SAGE Handbook of Learning and Work*. (Hyväksytty julkaistavaksi).
- 3 Virtanen, A. & Tynjälä, P. (2019). Factors explaining the learning of generic skills: a study of university students' experiences. *Teaching in Higher Education*, 24(7), 880–894.

2.3.6 Opiskelijoiden työelämä- ja yrittäjyystaitojen edistämistä työelämän toimintakulttuuria simuloimalla ja käsitteitä selkeyttämällä

Päivi Patja*, **Virpi Malin****, **Reija Häkkinen***** & **Mari Suoranta****

*Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto, **Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu, ***Jyväskylän yliopiston työelämäpalvelut

Tausta ja toteutus

Yliopistojen opetussuunnitelmissa on alettu korostaa työelämä- ja yrittäjyystaitojen kehittämistä osana substanssiopetusta. Tavoitteena on, että näiden kehitys kirjataan tavoitteiksi samalla tavoin kuin substanssi-osaamisen kehittäminen. Suuntaus on kansainvälinen, sillä opiskelijoiden työelämävalmiuksien tukeminen on nostettu koulutuspolitiikan keskeiseksi kehittämiskohteeksi myös muualla maailmassa¹.

Yleisesti ottaen työelämätaidoilla voidaan viitata alalta toiseen siirrettävissä olevaan osaamiseen, jota on mahdollista hyödyntää työelämän ohella myös opinnoissa ja työelämän ulkopuolella. Yrittäjyystaidoilla viitataan taas yleisesti uuden yritystoiminnan ideointiin ja toteuttamiseen, sekä olemassa olevan yritystoiminnan menestyksekkääseen pyörittämiseen liittyvään osaamiseen. Työelämä- ja yrittäjyystaidot ovat osin yhtenäiset, sillä niin yrittäjät kuin työntekijät tarvitsevat muun muassa yhteistyö-, ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä luovuutta. Yrittäjyystaidot ovat kuitenkin myös osin spesifimmät kuin työelämätaidot, sillä ne pitävät sisällään erityisesti yrittäjille keskeisiä liiketoiminnan ideointiin, toteuttamiseen ja yritystoiminnan pyörittämiseen liittyviä taitoja. Näistä taidoista mainittakoon muun muassa kyky etsiä ja hyödyntää uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä hallittu riskinotto-kyky. Koulutuksen näkökulmasta yrittäjyystaitojen kahtalaista luonnetta avaa esimerkiksi jaottelu kapeampaan ja laajempaan ”yrittäjyyskasvatukseen”. Näistä edellinen vastaa koulutusta, jossa